

לא היתה עליו ערוה הרי היא זקוקה ליבם ואם היתה עליו ערוה לא תפסי לו זה קידושין והרי היא ליבם כנשוא נכרית עכ"ל. ויש לתמוה על הטור שהרי סיים זה רבינו לפיכך מי שקידש אשה כספק קידושין ואח"כ מת אחיו שהיה נושא אחרתה ונפלה לו ליבום שהיא ספק אחרת אשתו ה"ו חוללת ולא מתייבמת ומזילת את אשתו נגט מספק ושמיהן אסורות עליו יבמתו מפני שהיא ספק קרובה חלוצתה שהיא כשנייה כמו שביארנו להשגת הידי שייך למימר ולא היתה עליו ערוה לא תפסי לו זה קידושין והרי היא ליבם כנשוא נכרית הילכך ע"כ לומר דלא קאי הטור אלא למ"ש רבינו או ספק ערוה על בעלה דבהא הוא דשייך למימר הכי. וי"ל שמ"ש בספרי רבינו פה או ספק ערוה על בעלה ט"ס הוא ונריך למוקפו ואח"ל אימיה נריך לדחוק ולומר דהאי *או ט"ס הוא ונריך למוקפו האל"ף ולמחוז וספק ערוה על בעלה דהב"ע דשהיתה ג"כ ספק ערוה על כשם שהיה ספק ערוה על יבמה שנמצאת שהיא ספק ערוה על שניהם. והשגת א"ש מ"ש ולא מתייבמת:

יב אשה שזינתה תחת בעלה וכו' הרי היא פטורה מן החליצה וכן היבום וכן צרתה וכו'. כך הם דברי הר"ף ואע"פ שהראב"ד סבר דקטנה ודלית בעיה חליצה או היא או לרמה על גבה כשם שהיה ספק ערוה לא בעיה גיטא השתא נמי בעיה חליצה ולרמה כמוה כבר קמר דבריו הרא"ש וכמד דדוקא גבי ספק הוא דליתמר הכי בפ"ק דקטנה ושהראב"ד לא עלה על לבו לחלק בין קטנה ודאי לקטנה ספק ולקצתו פליגי סוגיא דקטנה סוגיא דשמעתין וספק הלכה כסוגיא דקטנה לתומרה אבל לפי מה שחילקתי בין קטנה ודאי ובין קטנה ספק אין אלו נריכס לכל זה ולא פליגי אהדדי עכ"ל:

שנים
*בב"י פ"י דברי רבינו דהאי או ה"ק או שהיתה ג"כ ספק ערוה על בעלה:

יד מי שמת אחיו וכו'. מחילת המסכתא ט"ו נשים פטורות לרומיהן וכו':
מן לפיכך ראובן שמת וכו'. מנאמר במשנה שם:
מן וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו וכו'. שם ממחזר במשנה כפרק כ"ד (דף י"ז) בתחלת הפרק וכסמך משנה:

יח עשה שמעון וכו'. גם זה שם קמם משנה ויש לדקדק למה לא ביאר רבינו ששפילו בלא מאמר לרמה חוללת ולא מתייבמת דמאמר דקמתי מתניחין לאפוקי מדר"ש היא וכדליתא בגמרא ואין קי"ל יש זיקה אפילו בלא מאמר ולא נזכר זה בהלכות *וגם רבינו לא כתב זה אבל הרשב"א ו"ל כ"כ ומנאמר הוא בגמרא: **יט אשה** שזינתה תחת בעלה וכו'. בפ"ק (דף י"א) א"ר יהודה אמר רב דרת קטנה אסורה עומאה כמיז זה כערוה וכו' ממיז רב אשי נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי עומאה אסורה לזינה (פ"י לבעלה) ואסורה בתרומה ואם מת חוללת ולא מתייבמת ומיררו דכי אמר רב כסוטה ודאי והתם קטנה ספק ופירשו המפרשים ז"ל דלרב לרת קטנה ודלית פטורה לגמרי מן החליצה ומן היבום וכן מוכחת שם הסוגיא ופסק רבינו כן וכו"מ מן ההלכות אבל הראב"ד ז"ל פסק בפירושו דחוללת ולא מתייבמת והיא אסורה שוות וסמך לו על ההיא דא"ר יוסף דפ"ק דקטנה גבי מתניחין לנכנסה עמו שהזכרתי אילו אימיה לבעל מי לא בעיה גט השתא נמי מיבעי חליצה אלמא כל היכא דבעיה גט מבעל בעיה חליצה מיבעי ואין זה הכרח דליכא למימר דרב יוסף לטעמיה דהוה מותיב לרב הכא סוגיא דזוכתה עדיפא טפי: אבל סוטה שמת בעלה וכו'. במשנה הנזכרת וכתב רבינו ורמה חוללת או מתייבמת ופשוט הוא והרי זו לרת חייבי לאוין כמו שנתבאר בפ"ק (דף י"א) בגמרא בפירושו:

וכן *ע"י כ"מ לעיל הלכה י' ששייך כאן ע"י הה"מ

שמעון ואחר שמת ראובן נולד לוי בין שנולד לוי קודם שייבם לה שמעון וכן ראובן שמת ראובן ערוה על לוי לעולם. לפיכך אם מת שמעון ונפלה זו וצרתה לפני לוי שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום: **יח עשה** שמעון מאמר ביבמתו אשת ראובן ומת קודם שיכנס אותה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מייבם שאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור כמו שבארנו: **יט אשה** שזינתה תחת בעלה ברצון ובעדים קודם שיגרשנה ונפלה לפני יבם הרי היא פטורה מן החליצה ומן הייבום. וכן צרתה כאילו היתה ערוה על היבם מפני שטומאה כתובה בה כערוה שנאמר והיא נטמאה. אבל סוטה שמת בעלה קודם שישקנה מי המרים או שאינה בת שתייה אלא בת גירושין הרי זו חוללת ולא מתייבמת ואם היתה לא טור שם סמ"ג ס: ב גס זה שם: ג גס זה בטור שם:

לחם משנה

יב אשה שזינתה תחת בעלה ברצון ובעדים וכו'. כתב הראב"ש דהראב"ד ק"ל כסוטה בין ודאי בין ספק חוללת ולא מתייבמת בין היא בין לרמה וקשה מניין לו לרמה שהיא כן וי"ל דק"ל דהיא סוגיא דקטנה סברה לרת קטנה אסורה משום דטומאה כמיז זה כערוה כדלמך רב הכא (דף י"א). אלא דק"ל דאסורה דדוקא שאינה מתייבמת אבל מ"מ חוללת משום דלילו היה בעלה קיים מי לא היה נריך לתת לה גט השתא נמי

משנה למלך

דטומאה כמיז זה ופירשי' דמיז ונסמרה והיא נטמאה וא"כ גבי בעל דמיז ציה נמי טומאה וכדלמרינן דב"פ כשם כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל כן אסורה לבעל שנטמאה ונטמאה וא"כ כיון דמיז זה טומאה נמא דלינה זקוקה לה לתליצה ולא ליבום משום דטומאה כמיז זה כערוה. וחפשי בספרי הראשונים ולא מלמאי גילוי לדין זה, וזלמ את זה מלמאי לרבותינו בעלי התוס' בפ"ק דיבמות (דף ג'): עלה היא דלמרינן התם לרב ולרב אפי' ליתניהו ומשני לפי שאינם ברת כרה. והקשו התוספות דמשכחת לה לרת לרה לענין בעל שנטמא לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים דפוטרת לרמה מן הבעל דלענין בעל נמי טומאה כמיז ביה כמו דבעל ואם הלכה לרה ונטמא לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שהיא פטורה כך לרמה פטורה וי"ל דכיון דלגבי בעל לא משכחת לרת לרה אין לנו להחמיר בטומאה דגבי בעל יזמר טומאה דגבי בעל ועוד אומר ר"י דדוקא בטומאה דמיז גבי בעל הו' כערוה דמיז בלשון לא יוכל בעלה הראשון וגוי' אבל בבעל לא כמיז לאו אלא ונסמרה והיא נטמאה והיא דפריך לקמן נבעלה טומאה כמיז זה ונסמרה והיא נטמאה דמשמע דמהאי לחודיה דרש טומאה כמיז זה כערוה מלתי למימר דלמאי דמשני למיקם עלה בלא לא סגי בהוא דנסמרה והיא נטמאה עכ"ל. והנה התוספות סבירא להו דכי היכי דכשטומאה היא אשת המת כגון מימרה דרב וכן נמי ג"ד הו' דומיא דמימרה דרב הכי נמי אם הטומאה היא אלא היבם כגון גרין התוספות שפלה זקוקה לפני הבעל פטורה מן החליצה ומן היבום וקל וזומר הדברים אם כשטומאה היתה אשת המת ולגבי יבם ליכא טומאה פטורה היכא דהטומאה היא אלא היבם כ"ש שאינה זקוקה דהו"ל כאילו נפלה לפניו אשת מתייבמת כריתות דלינה זקוקה. אלא דגבי טומאה דבעל לא משכחת לה אלא בנושא חרה דהיינו כשטומאה היתה אלא המת דהיינו מימרה דרב, אבל בנושא אחרת דהיינו הטומאה שהיה אלא היבם לא משכחת לה דאם בעל גירשה איך נשאה אחיו והלא היא אשת אחיו והוא מתייבמת לרמות. אבל

הגהות מיימוניות

יז [ב] כרבנן לגבי ר' שמעון: יח [ג] כתב הטור על לשון זה ו"ל וא"א ו"ל כתב ראפילו מת בלא מאמר חוללת ולא מתייבמת דק"ל יש זיקה עכ"ל:

כא"כ

מגדל עז

יד מי שמת אחיו עד עומדת לעולם. פ"א דיבמות (דף ב' ו'): **מן יב** וכן אשת אחיו עד שנאמר והיא נטמאה. פ"א ופ"ב דיבמות (דף י"ז): **יב כאבל** סוטה שמת בעלה עד וחוללת או מתייבמת. פ"א דיבמות (דף י"א) ופרק יש מותרות ופ"ק דקטנה (דף ב'): אבל

דבעינן דעחו, אצל אה"נ דהא דבעינן עדים לקיומי מילתא הוא גם משום לתא דידה, וכן גבי גירושין דמעדין גם על הקטנה, דהוא ג"כ משום דמתגרשת בעל כרחה, י"ל גם כן דמ"מ הא דבעינן עדים לקיומי מילתא הוא גם משום לתא דידה, אצל לא משום לתא דבעל לחוד, ונ"ע צוה. אלא דאם נימא כן הרי ממילא נסתר הוכחתו דחליצה א"כ עדים מהא דאיכא מ"ד דחליצת חרש וקטן כשרה ואע"ג דאין מעדין על הקטן, ומעתה הרי י"ל דכיון דלא בעינן רק כוונת חליצה ולא דעת, על כן מועיל זאת לענין זה דמעדין על הקטן, אצל אין ה"נ דמ"מ בעינן עדים לקיומי מילתא. אכן מ"מ לא דמיא חליצה ליעוד, משום דיעוד הוא מעשה קנין, משא"כ בחליצה דהפטור ממילא צא,¹³ ועל כן שפיר י"ל דבחליצה לא בעינן עדים לקיומי מילתא רק לצורכי לחוד, ומדלא הוזכר ברמב"ם כל הך דינא דעדים בחליצה, ש"מ הכי דקיום החליצה לא בעי עדים, וכן מדלא הוזכר עדים ציבוס, ואע"ג דאית ציה גם מעשה קנין, ש"מ דגם בקנין מ"מ כל שלא בעינן דעתם נתקיים הדבר גם צלא עדים, ולא צריכין ציה סהדי רק לצורכי צלצה,¹⁴ ומיושבים היטב דברינו דעת הרמב"ם, וכש"נ.

טעם נוס
דלא בעי
קיום
בחליצה
דההיתר
ממילא
בא

פ"ן ה"מ אשה שזנתה תחת בעלה צרעון ובעדים ומת קודם שיגרשנה ונפלה לפני יבם הרי היא פטורה מן החליצה ומן היבום וכן צרחה כאילו היתה ערוה על היבם מפני שטומאה כתובה זה כעריות שנאמר והיא נטמאה, אצל סוטה שמת בעלה קודם שישקנה מי המרים או שאינה צת שתיה אלא צת גירושין ה"ז חולצת ולא מתיצמת, ואם היתה לה צרה הרי צרחה מותרת וחולצת או מתיצמת עכ"ל. והנה דברי הרמב"ם תמוהים, מה שפסק דכסוטה ספק צרחה חולצת או מתיצמת, דמאחר דצודאי זינתה היא חשונה ערוה ופוטרת צרחה, א"כ צספק זינתה הא הויה צרחה כדין ספק צרת ערוה דחולצת ולא מתיצמת, ונ"ע ג.

והנה ציצמות דף י"א, אמר ר"י אמר רב צרת סוטה אסורה טומאה כתיב זה כעריות וכו', ועיין בתוס' שם שהציאו

היינו רק היכא שמתקיים הדבר מדעתו, וכמו גירושין וקידושין שצדעתו עושה הקדושין והגירושין והשילוח, וכן הוא הכא הא דבעינן עדים הוא משום האדון שצדעתו תליא מילתא אס לקדשה אס לא, ועל כן בעינן עדים לקיום מעשיו, משא"כ משום דידה, דצאמת לא צדעתה הדבר תלוי שתהיה מקודשת, אלא דבעינן דעתה ומחשבתה משום דצלאו הכי ליכא למעשה היעוד והקידושין וכש"נ, צוה לא בעינן עדים כלל לקיומי מילתא, ונמלא דאין כאן עדות על הקטנה לקיומי מילתא, ואף דיסוד היעוד הא הוי דהיא נעשית אשתו, והוי עיקר העדות עליה, אצל לא צאו לקיים רק מעשיו של האדון, ועל כן שפיר מהניא עדותו וכמו בגירושין של קטנה.¹¹ ולפ"ז ה"ה בחליצה דנתבאר דלא בעינן לא דעת החולץ ולא דעת החולצת, ורק דבעינן מחשבתן למעשה החליצה שלהן, וממילא דנפטרה היצמה, א"כ דומה למעשה הקטנה דהיעוד, דנתבאר דכיון דלא בעינן דעתה ממש, ע"כ לא צריכין עדים לקיומי מילתא, והרי גם התם צלא מעשה הקטנה ודעתה ליכא ליעוד וקידושין כלל, ומ"מ מעשיו קיימין צלא עדים, וה"נ בחליצה, כיון דלא בעינן דעת, רק מחשבה הוא דבעינן, והפטור ממילא צא, על כן מעשיהם קיימים גם צלא עדים, ושפיר קי"ל דחליצה צלא עדים הויה חליצה, ולא צריכין עדים רק לצורכי מילתא, והיינו כמש"כ דעת הרמב"ם, וכסוגית הגמ' דפריך צינו לצניה מי ידענא, דהיינו רק לצורכי מילתא, וכש"נ.

אלא דבעיקר הך טעמא שכתבנו, דהא דבעינן עדים ציעוד לקיומי מילתא הוא רק משום לתא דאדון, אצל לא משום לתא דידה, ומשום דכיון דלא בעינן דעתה והקנאתה, ע"כ לא בעינן גם עדים לקיומי מילתא משום דידה, זה אינו מוכרח, די"ל דכל שדין קידושין ציה ויש צו דין קנין, וכן כל דין פטור, צריך עדים לקיומא דמילתא,¹² ולא תקשי הא דמהניא עדותן אף שהיא קטנה, ולדעת הרמב"ם הא אין מעדין על הקטן, די"ל לזה הוא דמהניא הא דלא בעינן דעתה והקנאתה דמשו"ה מעדין גם על הקטן, ומשום דהך דינא דאין מעדין על הקטן הוא רק היכא

ביאורים

לחבירו, שהתורה קבעה כאן מעשה שעל ידו קונים ונקנים, ומעשה כזה צריך קיום בשביל לחזקו ולקבוע שאכן הוא יפעל את פעולתו. משא"כ חליצה שאינה מעשה שבין אדם לחבירו שעל ידו מפקיעים את הזיקה, אלא הוא מעשה מצוה שניתן ליבמה בינה לבין עצמה, וכשמקיימת מצוותה וחולצת חל היתר, על זה לא בעינן קיום, דלא שייך להצריך קיום במעשים איסוריים שממילא נגרים על ידם חלות קנין. כן נראה ביאור לשון רבינו, אלא דצ"ע לפ"ז, אם ההיתר ממילא בא אמאי בעינן כוונת החולץ להתירה, הרי החליצה אינה כלל מעשה המתיר אלא ממילא חל היתר, ולמאי בעינן כוונה להתיר. ויעוי' במנח"ח מצוה תקצ"ט שהביא מהחכ"צ שדן אם הכונה הנצרכת בחליצה היא כונת היתר או כונת המצוות, ולכאורה הדבר תלוי בהנ"ל, דאם חליצה היא מעשה המתיר בעינן כוונה להתירה, ואם חליצה היא מעשה מצוה וההיתר בא ממילא בעינן רק כוונת המצוות.

14. כאן מוכיח רבינו מסתימת הרמב"ם דלא בעינן עדי קיום ביבום, דגם מעשה קנין א"צ קיום כל כה"ג שסיבת הקנין היא לא עשיית הגברא אלא המציאות של המעשה מצד עצמו. דהא יבום הוא מעשה קנין, והיינו שאין זה רק מעשה שעושה בינו לבין עצמו וממילא האשה נקנית לו אלא הוא מעשה שנתנה התורה לקנות בו את היבמה, ואעפ"כ א"צ עדי קיום, וע"כ הטעם משום דאין כאן עשיית גברא אלא מציאות של מעשה יבום היא סיבת הקניו. דהא א"צ דעת היבם והיבמה.

11. היינו דאע"ג דהם אינם עדי בירור אלא עדי קיום, מ"מ הקיום לא מתייחס כלל לקטנה דהיא רק היכי תימצי בעלמא במעשה המקום, וכמו שמעידים על גדול שהרג את הקטן דאין עדותם מתייחסת כלל לקטן.

12. היינו דעד כאן ביאר רבינו דלא בעינן קיום אלא רק היכא דהעשייה של האדם פועלת, דהוא זה שעושה את המעשה ובעינן לתת תוקף לעשייתו, ולכן בגוונא שעשיית האדם אינה הסיבה לחלות אלא עצם המעשה הוא הסיבה מצד עצם מציאותו, אין צריך לקיים. ובזה כ' רבינו השתא שאינו מוכרח, די"ל דכל כה"ג שהיא עושה מעשה שפועל קנין בעינן לחזק את המעשה הזה על ידי עידי קיום. דקיום לא נאמר רק על עשייה של האדם, אלא גם על כל מעשה שפועל דין, דהמעשה אין בו כח לפעול בלא עדים.

13. לכאורה כוונת רבינו בזה לומר סברא חדשה בהא דלא בעינן עדי קיום בחליצה, דאע"ג דכל מעשה שפועל דין בעינן עדים לקיימו גם אם א"צ דעת העושה, וכדביאר רבינו דבעינן קיום ביעוד גם מצד האמה, מ"מ עדיין יש חילוק בזה, דיעוד הוא מעשה שכל ענינו הוא לפעול חלויות בין אנשים, דהתורה קבעה מעשים מסוימים לקבוע על ידיהם דינים בין אדם לחברו, אבל חליצה אינו מעשה שכל מהותו היא לפעול היתר יבמה לשוק והפקעתה מיד היבם, אלא החליצה היא מעשה מצוה בעלמא, שמצוה על היבמה לחלוץ ליבם שלא רוצה ליבמה, וממילא היא ניתרת לשוק. ובזה חלוק יעוד מחליצה. דיעוד בעי קיום משום שהוא מעשה שבין אדם

סוגית הגמ' בסוטה דף ה' דפריך שם הגמ' על סוטה שנסתרה דתן דחוללת ולא מתיבמת ותתיבס יצומי, והקשו דמאחר דזודאי זינתה חסונה כערוה א"כ צספק זינתה היה לה להחשז כספק ערוה ומאי פריך הגמ' דתתיבס יצומי עיי"ש. והנה שם צסוגיא עוד, מתיב רב אשי נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לזינתה ואסורה לאכול בתרומה, ואם מת חוללת ולא מתיבמת, אמר לך רב אמניא לך אנה סוטה ודאי ואמרת לי את סוטה ספק, ומ"ש סוטה ודאי משום דכתיב זה טומאה סוטה ספק נמי טומאה כתיבה זה דתניא וכו' אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה מאי נסתרה נבעלה וכו' ע"כ הסוגיא, וכבר הקשו הראשונים ע"ז דהרי קי"ל צסוטה דף כ"ח דעשה זה הכתוב ספק כודאי, וא"כ תהני זאת גם לפוטרה מחליצה כדין ודאי זינתה עיי"ש דצריהס. ונראה לומר, דצאמת כל זנות דאשת איש וספקי זנות הרי אין זה הך דינא דספק כודאי, וכמזואר צכמות דף ט' צסוגיא דפתח פתוח מלמתי דספק ספיקא מועיל זה להחירה, וכן הרי מזואר צתוס' שם דמועיל חזקה, מה שאין מועיל זאת צמקום שעשה הספק כודאי, וצ"כ דרק צקיניו הוא דהוי גזה"כ דסתירה אוסרתה וספיקה כודאה, וא"כ י"ל דזהך דינא דטומאה כתיב זה כעריות אין קיניו מועיל לזה, וכל דאיסורו משום קיניו נהי דחשבינן לה לודאי זינתה, אצל מכיון דהוא מגזה"כ דקיניו ע"כ אין זה משום טומאה כעריות, ¹⁵ וא"כ הרי ניחא הא דחוללת ולא מתיבמת ודינה כספיקא, דכיון דצריכינן למידיינה לענין זה ככל ספקי זנות, ודלינן

מינה איסורא דקיניו, א"כ ממילא דלא הויא רק ספיקא ואין ספקה כודאי, ועל כן חוללת ולא מתיבמת. ונראה דכן הוא מזואר צסוגיא שם, דפריך מ"ש סוטה ודאי דכתיב זה טומאה סוטה ספק נמי טומאה כתיבה זה, ר"ל דצאיסורה שעל ידי קיניו הא כתיב זה ונטמאה, ומשני מאי נסתרה נבעלה, ר"ל ועל כן לא נאמר טומאה רק על עיקר הזנות ולא על האיסור שצא ע"י קיניו, ¹⁶ ואם נימא דחייל דין קיניו גם לגבי יבם א"כ אין נ"מ כלל צזה סוף סוף אכתי דין טומאה זה, אלא ודאי דלפי המסקנא כל שהוא משום קיניו אין זה משום טומאה כתיב זה כעריות, ולענין טומאה דכעריות דיינינן לה כמו צלא קיניו, ועל כן לא הויא רק ספיקא, וניחא הא דחוללת ולא מתיבמת. ¹⁷ ולפ"ז נראה דמתיבצא גם הסוגיא דסוטה, דפריך הגמ' ותתיבס יצומי, ולא חייש גם לספיקא שמה זינתה, ¹⁷ דהרי צאמת איחא צקיניו דף פ"א דמלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד, וא"כ הרי חזינן דצאמת כל סתירה אין זה גם משום ספק זנות, וצ"כ דהגזה"כ של קיניו הוא צתרחי, צין לשויא ספיקא, וצין לעשות ספקה כודאה, אצל צלאו הכי הרי היא צחזקה ואין כאן שום ספיקא דזנות כלל, וממילא דהדר דינא, דלענין טומאה כתיב זה כעריות לענין חליצה ויבום, דלא מועיל צזה הדין קיניו, ודיינינן לה כמו צלא קיניו, א"כ הויא צכלל הך דינא דאין אוסרין על היחוד, דלא הויא גם ספיקא. ועיין צסוטה דף כ"ה דפליגי ר"א ורבינא אי מהניא מחילה גם לאחר סתירה להחירה לבעלה, והרי מחילה אינה מפקיעה את הקיניו רק מכאן ולהבא ומ"מ ניתרת, הרי להדיא

ביאורים

איך אפשר לומר כיון דהוא ברה"י ודאי נגע, אלא דהתורה אמרה דספק זה יהיה דינו כוודאי, והיינו כל זמן ששם ספק עליו, עכ"ל, הרי להדיא דהגדר הוא שיש לדון את הספק כוודאי, ואין זה טומאה בפ"ע אלא דין להתייחס לספק כאילו הוא וודאי. אלא שיש להוסיף בזה, דהכא שאני מספק טומאה ברה"י, דהתם הדין להחמיר הוא מצד עצם הספק, דספק טומאה כזה שמקום הטומאה הוא ברה"י דינו למינקט לחומרא, אבל כאן מצד עצם הספק יש למינקט לקולא, אלא שהקיניו מחייב אותנו למינקט לחומרא. דאשה שקינא לה בעלה חל עליה חומרא מכח הקיניו, שבספק זנות שעליה היה קיניו זה ננקוט לדינא לחומרא. וא"כ י"ל דדין זה נאמר רק על דיני הזנות עצמם, שכל דין שנאמר מחמת עצם הזנות יש לנו לדון לחומרא בספק זה של אשה שקינא לה בעלה, אבל לא נאמר דין זה על דין נוסף שנוולד מחמת הזנות. והיינו הדין של טומאה כתיב בה כעריות, שהרי מה שאוסר את הזונה על היבם אין זה מכח עצם הזנות, דאין הגדר שזנות של אשה אוסרת אותה על הבעל ועל היבם, אלא האיסור על היבם מכח שחל עליה שם ערוה ליבום, דטומאה כתיב בה כעריות והיא נעשית ערוה ליבם, ועל דין מחודש שרק נולד מכח הזנות ואינו מדיני הזנות בעצמו, לא נאמר האי דינא דמספק יועיל הקיניו לאסרו כוודאי. דכיון שאין כאן הלכה לפשוט את עצם הספק לחומרא ולומר שזינתה, אלא הלכה לנקוט את הצד הדיני שהיא אסורה, י"ל דלא נאמר דין זה על כל דיני התורה אלא רק על דינים שנאמרו על עצם הזנות.

16. כלומר (להנ"ל) על האיסור שחל מכח הקיניו, שהקיניו חייב אותנו לדון לחומרא.

17. היינו דהן אמנם אין בספק סוטה דין וודאי של טומאה כעריות מצד הקיניו, אבל למה לא יהא ספק טומאה כעריות, דהא ספק זונה היא זנות היא טומאה כעריות.

עצי החיים

טמאה לבעל כוודאי, אלא חידש רבינו שהוא דין בפ"ע, שהתורה חידשה שם טומאה כעריות לענין יבום, דכמו שזנות אוסרת לבעל, היא גם קובעת שם טומאה לענין יבום. ושני דינים נפרדים הם.

15. בפשוטו היה מקום לכאור כוונת רבינו כמש"כ האחיעזר סי' א' סק"ב, דספק טומאה ברה"י אינו בירור וגזה"כ לתלות שכך היה המעשה, אלא דין נפרד וטומאה נפרדת בפני עצמה, וכן בסוטה נתחדש איסור בפ"ע כל עוד לא נתברר לפנינו המעשה. וע"ש באחיעזר שמיישב לפ"ז גם את דברי הרמב"ם הנ"ל דצרת ספק סוטה מתיבמת משום דטומאה כעריות הוא דין שלא נאמר בספק סוטה שהוא איסור בפ"ע. אמנם לשון רבינו לא משמע כן, דכתב "וכל דאיסורו משום קיניו נהי דחשבינן לה לודאי זינתה", אלמא דגדר הדבר הוא לא איסור בפ"ע אלא דין להחשיב את הספק כוודאי. וכ"כ גם אח"כ "ובין לעשות ספקה כודאה". וע"ש באחיעזר שסיים (בסוס"ק ב') ששמע בשם רבינו דברים קרובים קצת לדבריו, ומבואר דלא זו כוונת רבינו. ונראה לכאור כוונתו, דבאמת ההלכה דקיניו היא שיש להחמיר בספק ולא הוי איסור בפ"ע, אבל אין הגדר בזה כמו כל דיני הכרעות הספקות שנאמרו בתורה שאנו פושטים מכח חזקה או רוב שכך וכך היה מעשה וממילא יש להחמיר, וכמו"כ הכא אנו פושטים לחומרא שכך היה מעשה, אלא כאן הגדר הוא שיש דין להחמיר משום עצם הדבר שיש צד של חומרא, דזהו הדין שנתחדש בקיניו, דלא נתחדש שיש להכריע את המציאות המסופקת כצד החומרא, אלא לנקוט לחומרא כדין מכח עצם הדבר שיש צד של חומרא כדין (ולא כספקא דאורייתא לחומרא שגדרו הוא שהתורה קבעה שיש לחוש לספק ועצם הספק אוסר, אלא שיש לנקוט לדינא כצד החומרא, דכיון שאולי היא אסורה יש לנקוט לדינא שהיא אסורה), וכך הוא גם כדין ספק טומאה ברה"י, שגדרו הוא שבספק יש לנקוט לדינא את צד החומרא. ועי' לקמן בדברי רבינו בהל' סוטה פ"ג הכ"ג דמתבאר מדבריו שהגדר הוא כמש"כ כאן, ע"ש. וכן מפורש בשו"ת רעק"א ח"ב תשו' ק' שכ' וז"ל: אף דספק טומאה ברה"י ודאי טמא, לא דדיינינן דוודאי נבעלה (לכ' צ"ל נגע), דכל ספק נגע ברה"י

בה, והך דלאיש אחר הרי הוא דוגמת מחזיר גרושתו ומייבי לאוין ועשין דלרומיהן מתיבמות, וע"כ גם נסוטה דינא הכי דלרתה מתיבמת.

והנה צפ"א מה' איסורי ביאה הכ"ז פסק הרמב"ם ז"ל, המקנא לאשתו ונסתרה וצא עד אחד והעיד שנטמאה והיה בעלה כהן וצא עליה אח"כ הרי זה לוקה עליה משום זונה עכ"ל, והראב"ד חולק שם ע"ז וס"ל דלוקה משום טומאה ולא משום זונה, ולדעת הרמב"ם ז"ל דהא דאינו לוקה משום טומאה הוא משום דאין ע"א נאמן בדבר שבערוה, והא דהכא נאמן הוא משום דין קינוי, וע"כ אינו לוקה, כמו שפסק צפ"א מה' גירושין דכל שנאסרה משום קינוי אין זה רק מלקות מד"ס.²⁰ הרי להדיא דהרמב"ם מחלקן לתרת, דנאסרה משום זנות ודאי לוקה, ונאסרה משום קינוי אף דחשבינן לה לודאי זינתה ע"י הע"א שמעיד שנטמאה אין זה מלקות,²¹ והיינו משום דחשבו ודאי רק מדין קינוי ולא ודאי זינתה, וא"כ בודאי נכון מה שכתבנו דלענין טומאה כערוה לגבי יצום דלא מהני קינוי דיינינן לה כמו בלא קינוי, ואין אוסרין על היחוד, וכמש"כ, כיון דצאמת הויין תרי גוויי איסורים. אלא דנראה דאפילו לדעת הראב"ד שם דלוקה משום טומאה ג"כ נכון כמש"כ, דכל זה לענין איסורה לבעלה דמהני קינוי אז שפיר מועיל הע"א גם למלקות, כיון דדינה דחשונה ודאי נטמאה, משא"כ לענין טומאה דכעריות האמור לענין יצום דלא מהני זיה קינוי כלל, ע"כ שפיר דיינינן לה כמו בלא קינוי, וכדחזינן דס"ל דאינו לוקה משום זונה, והיינו משום דס"ל דלאיסורה משום זונה לא מהני זיה קינוי שיהא ע"א נאמן זיה, וא"כ הוא הדין הכא לענין יצום י"ל ג"כ דכוותה דלא מהני על זה קינוי כלל, ודיינינן לה כמו בלא קינוי, ומיושב היטב דעת הרמב"ם, וכמש"כ.

הלכות נערה בתולה

פ"א ה"ו בא עליה ומתה ה"ז פטור מן הקנס שנאמר ונתן האיש וגו' לאצי הנערה לא לאצי המתה, והוא שתמות קודם שתעמוד צדין עכ"ל. והוא מיימרא דאצי נכתובות דף ל"ח ע"י"ש, אלא דקשה צהא דכתב הרמב"ם דדין זה אינו רק בקנס מהא דאיתא שם בסוגיא מילתא דפשיטא ליה לאצי מבעיא ליה לרצא דצעי רצא יש בגר בקצר או אין בגר בקצר יש בגר בקצר ודבנה הוי או אין בגר בקצר ודאצינה הוי, ומי מעברה וכו' אלא הכי קמבעיא ליה יש בגר בקצר ופקע אב או דלמא אין בגר בקצר ולא פקע אב, מר צר רצ אשי צעי לה הכי מיתה עושה צרות או אין

דעיקר איסורה הוא רק ע"י הקינוי, וכשפקע הקינוי ניתרה, וא"כ מכ"ש דלמא דלא מהני קינוי לכתחלה דהיא צהיתרה ודאי, וע"כ זהו דפריך הגמ' דתתיבס יצומי, כיון דלענין טומאה כעריות לא מהני קינוי, א"כ ממילא דהרי היא צהיתרה ודאי, ואין כאן ספק ערוה, והרי היא ראויה גם ליצום, וכש"נ.

והנה נחוס' נסוטה דף ה' שם הקשו על הא דדרשינן שם נסוטה שנסתרה שאינה מתיבמת משום דכתיב לאיש אחר ולא ליצם, דהא האי קרא נסוטה ודאי ע"י עדים כתיב דילפינן דבר דבר מממון נסוף גיטין ע"י"ש, ולפי מה שנתבאר י"ל, דשאינה הך איסורא דלאיש אחר ולא ליצם דמועיל ציה דין קינוי, וע"כ שפיר אמרינן כיון דזינתה אסורה ליצם, א"כ הוא הדין בקינא לה ונסתרה דמישחבא לזינתה אסורה ג"כ ליצם משום דין קינוי, משא"כ צהך דטומאה כתיב צה כעריות דלא מועיל ציה דין קינוי, ע"כ ליתא רק בזינתה ודאי, ולא בקינא לה ונסתרה, וכש"נ. ויש להוסיף עוד טעם ציה,¹⁸ דשאינה הך דינא דטומאה כתיב צה כעריות דהוא דין מסוייס ציבוס שתהא חשונה כערוה, דמלצד דין האיסור שצה עוד יש צה דין נוסף מסוייס לענין יצום שתהא חשונה כערוה, וכדחזינן דמועיל זאת גם לענין פטורה דחלילה וגם לענין לפטור צרותיה, ועל כן אין זה שייך לענינא דקינוי,¹⁹ משא"כ הך איסורא דלאיש אחר ולא ליצם, כל עיקרו הוא מאיסורא זנות, דכשם שאסורה לבעל כך אסורה ליצם, וכדחזינן דדרשינן לאיסורא דיצם נק"ו מאיסורא דבעל, וכדאיתא נסוטה שם צמותה לה נאסרה צאסור לה לא כ"ש, ונראה עוד מזה, דאיסורה לגבי בעל זהו גופא האסורה ליצם, וע"כ שפיר מועיל הקינוי גם לגבי היצם, ומש"ה אסורה להתיבס וחוללת ולא מתיבמת. **ובהב"י** מתיבבא הא דאיתא צירושלמי פ"א דסוטה הל"ב, תני רבי אומר שלש טמאות אמורות צפרשה וכו' אחת לבעל ואחת לבעל ואחת ליצם אמר ר' יוסי צי ר' צון מחגי' אמרה כן ואס מת חוללת ולא מתיבמת, ונגמ' הרי מבואר דילפינן זאת מקרא דלאיש אחר ולא ליצם, אכן לפי דברינן הרי ניחא, דהך קרא דונטמאה דכתיב צפרשת קינוי אחי לאורוי על הך דינא דלאיש אחר ולא ליצם דקאי על ודאי זינתה וכדנבאנו מהתוס', ואחי הקרא דונטמאה ללמד דעל הך איסורא דליצם מהני דין קינוי, וממילא דגם סוטה שנסתרה נכללת צהאי קרא דלאיש אחר ולא ליצם ואינה מתיבמת. ועכ"פ נתבאר דהא דמשני הגמ' דסוטה ספק אין צה טומאה הציאור הוא דאף ספק טומאה אין צה לענין יצום, והא דחוללת ולא מתיבמת הוא משום הקרא דוהיתה לאיש אחר דדרשינן ולא ליצם, וכמבואר צהסוגיא דסוטה צהצאנו, ולפ"ז הרי מיושב היטב פסק הרמב"ם דלרת סוטה מתיבמת ג"כ, כיון דטומאה לית

ביאורים

20. וז"ל שם בה"ד: כל אשה שנאסרה על בעלה על ידי קינוי וסתירה אם בעל אותה מכין אותה מכת מרדות.
21. היינו דנחשבת לזונה וודאי לענין שכהן הבא עליה לוקה, וכמו ביאר רבינו להלן שם דאסורה לכהן באיסור ודאי מכת הקינוי וסתירה דנאמר בה איסור לכהן, וממילא כהן הבא עליה עושה זונה בביאה זו ונחשבת הביאה עצמה לביאת זונה. ומ"מ חזינן דאינה נחשבת לזונה וודאי לענין לחייבה מלקות משום טומאה. וצ"ע מיניה וביה, דאם אסורה לכהן בוודאי אלמא דעשה הכתוב ספק כוודאי לענין זה, אמאי אינו לוקה עליה. וע"כ כנ"ל דעשה ספק כוודאי הוא איסור מחודש מפרשת קינוי וסתירה ואין מלקות ע"ז.

18. היינו מה הטעם שלענין דין טומאה כעריות שפוטרי יבמה מחליצה אמרינן דקינוי לא גורם לדון דין זה בכל מי שקינא לה בעלה ונסתרה, ולענין דין שסוטה אסורה ליבמה אמרינן דהקינוי גורם דנדון בה חומרא זו לאסרה ליבם.
19. דיטור הדין של קינוי וסתירה הוא שקינוי וסתירה מטילים עליה דין להחמיר בה באיסורים הנובעים מחמת הזנות, ודין זה שפטורה מיבום אינו איסור הנובע מהזנות אלא דין נפרד שחל בה שם ערוה, וכדחזינן שזה פוטרי גם מחליצה, וחליצה לא שייכת לאיסור זנות, דאין כאן איסור אלא פטור מזיקה. ולכן אין שייך לומר שמכת הקינוי חל בה דין טומאה כעריות, דהקינוי מועיל רק לאיסורים הבאים מחמת הזנות עצמה.

להני פוסקים דס"ל כשלא הכיר זה אינה זריכה גמ, אז מותרת לו, דהוי כאילו אינה אשת אחיו, אבל להפוסקים דס"ל לזריכה גמ מדרבנן, א"כ אסורה לו, דהויא כאשת אח שלא נמקום מלוה: ט) בלא גזף. מאחר דהיא אשת אח שלא נמקום מלוה, והיא מחייבי כריתות,

אין קדושין מופסין זה. אע"ג ד[ד]נמלך לאחת מופסין קדושין בשניה ולא אמרינן דהיא מחייבי כריתות, דשם כתיב [דברים כ"ה ט"ז] אשר לא יבנה לנתק מכתם ללאו. תוס' פ"ק דיבמות [י' ע"ב ד"ה איהו]. והגרסא ברמב"ם [פ"ו מיבום הכ"ד] תלא נגמ, ט"ס*. ועיין בהגהות דרישה [אות ט"ז] שדמך את ענמו ליטב קושיא זאת למה נמלך לאחת מהן קדושין מופסין בשניה: סעיף י"א י דינה כדין ערוה. מ"ט טומאה כתיב זה [במדבר ה' י"ג] ונסתרה והיא נטמאה, ובעריות כתיב [ויקרא י"ח כ"ד] אל תטמאו ככל אלה, משו"ה דינה כערוה וזרמה היא

דאח נוסחאות ברמב"ם מהודות פרינקל

זרמ ערוה ופטורה מן החליצה ויבוס. וזנ"י [יבמות ב' סוף ע"א מדפי הר"ף] הניח זנ"ע אשת כהן שנאנסה אם זריכה חליצה. ולכאורה תמוה, הא אימא זנ"ס להדיא פרק הבא על יבמתו דף (נ"ה) ג"י ע"ב] אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה דכתיב [דברים כ"ד ד'] אחרי אשר הוטמאה, היינו שנבעלה, ובאשת כהן הוי אונס כרלון. נשמע [דף] אף בזונס טומאה כתיב זה, א"כ היא וזרמה פטורים מן החליצה כמו זונת זרלון, ול"ע.

מפני שהיה סבור שהערוה אילונית ואחר כך נמצאת שאינה אילונית תצא מיבמה ט' בלא גט והולד ממזר.

י קנשאת הצרה לזר מפני שהיתה סבורה שאין הערוה אילונית ואחר כך נמצאת אילונית תצא מהבעל בגט ובחליצה מהיבם להתיירה יואם מתחלה לא נשאת לזר אלא נתקדשה לו בלבד מותרת ליבם.

יא **מי שזינתה אשתו תחתיו בעדים וברצון ומת בלא זרע ונפלה לפניו אחיו דינה**

ציניס ומקורות יג טור. יד טור, ורמב"ם פ"ו מיבום הי"ט.

סוז רלמי [דף] גס ז"ס [אות ח'] הרגיש צוה. ואפשר דס"ל דוקא לחומר'ה הוי אונס ככהן זישראל, ולא לקולא, כמ"ש בתוס' [שם י"א ע"א ד"ה צרת] (ו) לענין ספק זינתה. ועיין כ"ח ט"א ריש סימן י"א [סעיף א'] מזכיר [דף] אפילו אם נאסרה בקינוי וסמירה מ"מ קדושין של הנמשד מופסין זה, וכן אפילו אם זינתה זרלון בעדים מופסין קדושי הבעול:

מורי זהב

[ד"ה נכנסה ודיה לביהת] דהך נכנסה לסתר מיירי במקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני, וראסורה לבעלה שמא זינתה, ורגלים לדבר, שהרי קינא לה ונסתרה. ומשינן, בסוטה וראית הוה כערוה, אבל סוטה ספק, לא. וכתב הרא"ש ריש יבמות [פ"א סי' ד'], דאיחא בפרק כשם [סוטה כ"ה ע"א] בספק סוטה דאסרינן לה, אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה משקה, מגיד לך הכתוב שספיקה אסורה כודאי, וכתב שם הרא"ש עוד, דבספק סוטה

סעיף י"א [ד] שזינתה אשתו כו', דכתיב בסוטה ונטמאה [במדבר ה' כ"ט] כעריות דכתיב בהו [ויקרא י"ח כ"ד] אל תטמאו בכל אלה, משום הכי צרתה פטורה מיבום וחליצה כצרת ערוה, הכי אמרינן בגמרא ריש יבמות [י"א ע"א]. ופרכינן שם מהא דתנן [סוטה ב' ע"א] נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי ביאה אסורה לביהת ואסורה לאכול בתרומה, ואם מת חולצת ולא מתיבמת, וקשיא לרב דאמר סוטה היא כערוה ואפילו צרתה פטורה מחליצה ויבום, ופירש"י

ביאור הגר"א

סעיף י"א י. נשאת כו'. מהני דגיטין [פ' ע"א], וכמ"ש זירושלמי שם [פ"ח ה"ז] ופ"י דיבמות [ה"ד] זו דברי ר' מאיר משום ר' עקיבא והכמים אומרים אין ממזר מיבמה, הא לנשא תלא: יא. ואם מתחלה כו'. יבמות ל"ב ז', וכמ"ש לעיל ריש סימן קנ"ט [סעיף א']: סעיף י"א יב. מי שזינתה כו'. כפירש"י שם [יבמות י"א ע"א ד"ה צרת] ושאר פוסקים, וכמ"ש שם ממזר רב אשי כו', ושם ג' ז' לרב ולרב אשי לימניה וכו'. והקשה הרשב"ד [בהשגות על הר"ף] מובא בספר הזכות שם ב' ע"א מדפי הר"ף] מסוגיא דסוטה ה' ז' דלמרינן שם אילו אימה כו', ועוד דלמר שם לאחר כו', והאי נטוטה ודאי כתיב. ודאי אילו שדחקו צוה, וכן הר"ש צינמות [פ"א סי' ד']. אלל העקר דסוגיא דיבמות פליגא על ההיא סוגיא כמ"ש המגיד משנה [פ"ו מיבום הי"ט], וס"ל לרב ג"כ הלימוד לאחר ולא ליבם ועל סוטה ודאי, ואף מהחליצה פטורה כקושית אב"י [סוטה שם], אלל דלרמה כמיה יליף מוטמאה כתיב [בה] (ג) [ע"ריות], וזה שלל אמר סוטה פטורה ופטורת וכמ"ש הרמב"ן [יבמות י"א ע"א ד"ה הא דאמר רב], ובהכי ניחא דלר' יוסי בן כיפר [שם ע"ב] דטומאה כתיב במחזיר גרושתו ואעפ"כ אינה פטורה מהחליצה. וקושית רב אשי [שם ע"א] מסוטה, נמי על זרמה, דליק אלל היא ענמה אלל זרמה אף זיבוס מותרת, וז"ש [שם ע"ב] ומ"ש סוטה ודאי כו', ולא פריך שמהא פטורה מחליצה, כיון דלא כחז לאחר עלה, וכמ"ש רש"י שם [ע"א] דז"ה צינתה כו' ואפילו רבנן לא פליגי כו', דהקושית לא קאי אלל על שזרמה מותרת להיבוס. וז"ש הרמב"ם [שם] ושו"ע וזרמה או כו':

באר הגולה

סעיף י"א ק. משנה גיטין דף פ' ע"א, ומה ששינוי שם וכל הדרכים האלו זה, אוקימנא [יבמות צ"ב ע"א. דאה רש"י גיטין שם ד"ה וכל הדרכים האלו] כו' עקיבא דס"ל דיש ממזר מחייבי לאוין, ואין קי"ל כחכמים. ה. זינתי לעיל [סימן קנ"ט אות א' וא"א*]. סעיף י"א ג. כמיתל דרז יהודה אמר רב וכו', יבמות דף י"א ע"א. כן פסק הרמב"ם [פ"ו מיבום הי"ט], וכן נראה מהלכות הר"ף [ב' סוף ע"א מדפי הר"ף], וכן פסק הר"ש [פ"א סי' ד'].

פתחי תשובה

סעיף י"א ה. שזינתה אשתו כו'. עיין בתשובות נודע ביהודה תניינא [אה"ע] סי' ק"ן בדבר אשה שהמירה ובעלה מת אחר שהמירה, ואחר מיתת הבעל נישאת לגוי בנימוסיהם והיתה עמו עשרים שנה, ושוב נשאה לבה לשוב לדת יהדות, והרחיקה נודד לארץ אחרת בממשלת עם אשר שם יש רשות לחזור לדת יהדות ושם נישאת לאיש, ושוב אחר הנשואין נזכרה כי בעת שמת בעלה נשאר אח קטן והיא זקוקה ליבם, ומתמת מורא וסכנת נפשות אי אפשר לה לילך למקום היבם וגם היבם אי אפשר לו לילך למקומה ולחלוץ לה כי יש לו סכנה בשוכו לביהת, מה דינה, אם היא מותרת בלא חליצה. והשיב על זה באריכות דאין שום היתר לאשה זו. דמטעם שהיא סוטה אין להתיר, שהרי אף אם היתה סוטה ודאי כגון שהיתה נישאת לגוי בחיי הבעל, הא הראב"ד [המוכא ציניס כשהג"ה] מחמיר, ולא יחיד הוא בדבר שגם מהר"ם מרוטנבורג [הביא והיה] [יבמות סי' א'] ותרומת הדשן [סי' רי"ט] פסקו כן, והרש"ל פ"ק דיבמות סי' ו' הכריח כדאיתו ברצינתו, והרמ"א התמיר כוותיה, מי יקל ראש אפילו בודאי זינתה [עיין לקמן סק"ט], וק"ו בזה שלא נישאת להגוי עד אחר מיתת בעלה ואין מקום לחשבה לסוטה ודאית אלא מטעם ההמרה, לדעתי לא אמרינן שכיון שהיא מותרת לכל התורה ודאי זינתה אלא

באר היטב

סעיף י"א ב. דינה כדין ערוה. זנ"י [יבמות ב' סוף ע"א מדפי הר"ף] הניח זנ"ע אשת כהן שנאנסה אם זריכה חליצה. והניח [אות ח'] ממה עליו, הא אימא צינמות דף נ"ו ע"ב אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה, ע"ש, נשמע [דף] אף בזונס טומאה כתיב זה, א"כ פטורה מן החליצה כמו זונת זרלון, ע"ש. ועיין צינמות דף י"א [ע"א] ונסוטה דף ה' [ע"ב]:

ראש פינה - שו"ע

סימן קעג סעיף י"א. מי שזינתה אשתו וכו'. אם אשת איש זינתה דקי"ל [סוטה כ"ז ע"ב] [דאסורה גם לבעול מונטמאה ב' פעמים, ואח"כ עבר הבעול ונשאה אחר מיתת הבעל ומת הבעול בלא בניס, אם דינה כערוה, עיין בספר משנה למלך באריכות בפ"ו [מיבום הי"ט]:

ראש פינה - עקבי הבית

אז מותרת לו דהוי כו'. ומ"ש לעיל סימן קע"ב סעיף א' דאסורה ליבם, והוא ממיתל דרז אשי צינמות דף י"ב [ע"א] מאשר תלך [דברים כ"ה ר'] פרט לאילונית, היינו כהכיר זה אחיו, כך מסיק שם נגמ', אלל לא הכיר זה הרי אינה אשתו לדעה זו: סק"י. [דף] אף באונס טומאה כתיב בה כו'. עיין נמשנה למלך [פ"ו מיבום הי"ט] כחז הוכחה להיפך מסוטה דף ו' [ע"א]:

גליון מהרש"א

סימן קעג ב"ש סק"י. ולכאורה תמוה כו'. עיין סוטה דף ו' ע"א, ועיין משנה למלך פ"ו מהלכות יבוס דין י"ט:

יא) ספק זינתה. עיין בתוס' סוטה דף ה' (ע"ב ד"ה אילו) כתבו, [ד]ספק סוטה לא אימעט אלא גבי איסורא דבעל, וקמ"ל קרא כיון דנא מנא נשואי אחיו הכי הוא במקום בעל דאסורה לו לינא, אכל חליצה נעיל. ש"מ דאינה אסורה לינא אלא היכא דאסורה לבעלה: (יב) ויש להחמיר. עיין ג"מ [אות ח] שכתב או היא או זנתה זריכה חליצה, ולא

שיין למימר חליצה פסולה כאן, כמ"ש בתוס' [יבמות] דף י"א (ע"ב) דנ"ה או היא, ע"כ. ודנרי תמוהים, עד כאן לא כתבו תוס' שם אלא דאסור לנא קלשה הזיקה, אכל נסוטה [ד]קלשה הזיקה, פשיטא [ד]שיין לומר חליצה פסולה, וכ"כ תוס' להדיא ריש פרק ד' אחין [שם כ"ו ע"ב ד"ה וחליצה] ע"ש, לכן נראה [ד]נחללת הסוטה לא נפטרה הנה"ה.

כת מצד

כדין ערוה והיא וצרתה פטורות מהחליצה ומהייבום אבל אם (א) ספק זינתה אם לאו היא

חולצת ולא מתייבמת או חולצת או מתייבמת. הגה ויש אומרים דאפילו זנתה ודאי זריכה חליצה (השגות ה"האבי"ד ט"ו) והוא הדין לזריכה יבויש להחמיר ולכן מי שיזע לו אשה שנשמתדה אף על גב דודאי זנתה זריכה

צינונים ומקורות (טו) על הרי"ף מובא בספר הזכות יבמות ב' ע"א מדפי הרי"ף.

ערך לחם

סעיף י"א בסופו. נשתמדה אשתו ונשאת לגוי, צרתה חולצת ולא מתייבמת כל שלא נודע שזינתה עם ישראל, דלענין זה חשיבא ביאת גוי כביאת בהמה. הלך בעלה למדינת הים ושמעיה שמת ונשאת ואחר כך בא ומת, צרתה מתייבמת, שאינה כמו האשה עצמה. ועיין סימן י"ז דין (ט"ז) (ניו) ורבינו ירוחם נתיב כ"ה ח"א.

טורי זהב

וסתירה דוקא. ואם נאמר דרבינו הטור נחבין להיה קינוי וסתירה תחילה, ודאי תמוה הוא, דאמאי לא זכר מזה, כיון שבו תליא עיקרא דמילתא. והרמב"ם פ"ו מחליצה [הייט] נוהר יפה, שכתב תחילה אשה שזינתה פטורה מחליצה כו', ואח"כ כתב אבל סוטה שמת בעלה קודם שישקנה כו' חולצת ולא מתייבמת, הרי שהתחיל בודאי שזינתה וסיים בסוטה ספק, ולא אמר סתם בספק זינתה. אבל רבינו הטור לא נוהר, ויש חיו מכשול בדבריו, שסבורים לומר אפילו בלא קינוי וסתירה תחילה, וזה אינו, דבזה אפילו מתייבמת. כן נראה לי ברור להלכה למעשה דבלא קינוי וסתירה תחילה ויש ספק שזינתה ודאי מתייבמת, דהא אפילו לבעלה ואם מת מתייבמת, כדפירש רש"י בהדיא דוקא בספק סוטה שהיו שם רגלים לדבר מחמת קינוי

נמי ילפינן מן ונטמאה. מ"מ אינו כודאי, דבודאי סוטה כתיב טומאה בלשון לאו [פירוש, דכתיב לא יוכל בעלה לקחתה [דברים כ"ד ר'] אצל ונטמאה דקאי על סוטה שזינתה], אבל סוטה ספק דכתיב טומאה דידה בלשון עשה [פירוש, מן ונטמאה דכתיב בפרשת סוטה שמשקים אותה, ושם לא כתיב לאו רק עשה דהשקאה], אע"ג דאסרין משום ספק טומאה, לא חשיב טומאה דידה אפילו בספק ערוה, ע"כ. מזה נתבאר דברי רבינו הטור ושו"ע. אלא דמאר אני תמה, דרבינו הטור ושו"ע כתבו סתם ספק זינתה דאין [מתייבמת אלא] חולצת, דמשמע אפילו בנכנסה עמו לסתר בלא קינוי וסתירה תחילה, וזה אינו, דבלא קינוי וסתירה תחילה אינה אסורה כלל לבעלה ואם מת מתייבמת, כדפירש רש"י בהדיא דוקא בספק סוטה שהיו שם רגלים לדבר מחמת קינוי

גור אריה

סימן קעג סעיף י"א א. או מתייבמת. ולא דמי לספק זנתה ערוה דלעיל [וסעיף ח']:

ביאור הגר"א

יג. ויש אומרים כו'. כמ"ש נריש סוטה [ה' ע"ב] לאחר ולא לינא, והאי נסוטה ודאי כתיב, ושם אילו איתא לבעל כו', אלמא דכל שזריכה גט זריכה חליצה, וה"ה לסוטה ודאי, ופליגא על סוגיא דיבמות [י"א ע"א], ואוליין לחומרה. רמב"ן ורש"י [שם]. ועיין שם [שם] וברא"ש [שם פ"א סי' ד'] ויש אומרים כו'. מסוגיא דסוטה ה"ל [ה' ע"ב], וסוגיא דיבמות ג' ב' [הוא הדין לצרתה. וכן נסוטה ספק, כמ"ש הר"ש [יבמות פ"א סי' ד'] ויש אף על גב דודאי כו'. כמ"ש לעיל סימן [ס"א] [*א] בהג"ה [סעיף י' ע"ש סק"ג]. ולע"ג דנרמז"ס [פ"ו מיבום הי"ט] ושו"ע [כאן] כמז עגדים, לאו דוקא, ה"ה כל דבר זכור, כמ"ש נכתובות ט' א' ופמת פמות כו'.

באר הגולה
פ. שם נגמ' [יבמות י"א ע"א ע"ב] ונמסרה ריש סוטה [ב' ע"א]. א. בפירושיו [מובא בספר הזכות שם יבמות ב' ע"א מדפי הרי"ף], מהא דלמך רב יוסף אילו איתא לבעל מי לא נעיל גיטא וכו', שם [סוטה] דף ה' ע"ג.

ברד נתיים

שנמקו בזה, ודברי ר"ש קשין להולמס, ודברי הראש"ד יבויש ומקומה: למעוטי דרב ורב אפי' לרב ולרב אפי' כו', משמע דאין הלכה כוומיהו: יד. והוא הדין לצרתה. וכן נסוטה ספק, כמ"ש הר"ש [יבמות פ"א סי' ד'] ולהראש"ד אין חילוק בין סוטה ודאי לסוטה ספק: טו. אף על גב דודאי כו'. כמ"ש לעיל סימן [ס"א] [*א] בהג"ה [סעיף י' ע"ש סק"ג]. ולע"ג דנרמז"ס [פ"ו מיבום הי"ט] ושו"ע [כאן] כמז עגדים, לאו דוקא, ה"ה כל דבר זכור, כמ"ש נכתובות ט' א' ופמת פמות כו'.

ע"פ ברכת אליהו

פתחי תשובה

לחומרא אבל לא לקולא, והרמ"א שכתב לשון דודאי זינתה, כונתו במומרת שנישאת לגוי כו' [כ"כ בספר בית מאיר [כאן]]. ואם באנו לסמוך על הפוסקים שאם נפלה לפני יבם מומר שהיא מותרת, ונימא דה"ה כיבמה מותרת. זה אינו, חדא, דדין ההוא עצמו הרי המחבר דחאו בשתי ידיים בסימן קנ"ז סעיף ד', וגם רמ"א אינו סומך רק בריעבד שכבר נשאת בשוגג שלא ידעה שיש לה יבם, וכל זה כהיה מומר בשעת נישואין. ועוד דכל זה בהיבם מומר, אבל ביבמה מותרת אין הגידון דומה כו', והאריך בזה. וגם דחה צד היתר חדש שעלה כרעינו לצדד קצת בנידון דידן ע"פ דברי הי"א דלעיל סימן קנ"ט סעיף ה' [במחבר]. וסיומא דפסקא, דהך אשה אסורה לבעלה, ותתעגן כל ימיה עד שתשיג חליצה מיבמה. ובסוף התשובה שם העיר עוד, דאפשר קצת לומר דמה שאמר רב ניכמות י"א ע"א צרת סוטה אסורה דטומאה כתיב בה כעריות, היינו דוקא כנבעלה למי שיש לו קרושין אבל לא בביאת גוי, ע"ש. גם בספר בית מאיר נסתפק בזה, ע"ש*: ו. כדין ערוה. עיין באר היטב [סק"ב] מ"ש, בניי הניח כצ"ע אשת כהן שנאנסה כו'. ועיין במשנה למלך פ"ו מהלכות יבום דין י"ט מה דשקיל וטרי בהא [ועיין] בספר אמתחת בנימין [ור' בנימין וואלף פרידבורג] פ"י דיבמות משנה א' ב"ה ולא זה וזה, שתמה על הב"ח [אות ח'] וב"ש [סק"ג]. דהא ממשנה דהתם מוכח דצריכה חליצה, ע"ש מ"ש בזה]. וכתב עוד שם [במל"מ], נסתפקתי במי שבא על אשת איש דקיי"ל דכשם דאסורה לבעל כך אסורה לבעול, אם עבר הבעול ונשאה אחר מיתת הבעל ומת הבעול בלי בניים אם זוקקה ליבם או לא, דהא גם גבי כועל כתיב טומאה, וכן אם נשאת לאחיו של הבעול ונפלה לפניו, ע"ש באורך. ועיין בספר בית מאיר שכתב בעיקר דברי הנ"י שהניח כצ"ע אשת כהן שנאנסה אי צריכה חליצה, לענ"ד הפשוט דלכו"ע צריכה חליצה, כיון דעיקר קרא דטומאה גבי רצון כתיב, וכעין מ"ש התוס' יבמות דף י"א ע"ב ב"ה צרתה, וכן מדרייק לשון רב צרת סוטה אסורה, והרי איירי בודאי נבעלה, והוה ליה למימר צרת טמאה או זונה, אלא שבא להורות דוקא על המונה ברצון כו', ע"ש: ז. ויש אומרים דאפילו זינתה ודאי. עיין בתשובת משכנות יעקב [אה"ע"ז] סי' מ"ב*: ח. ויש להחמיר. עיין באר היטב [סק"ג]. ועיין בספר בית מאיר שכתב דהדין עם הב"ח, ולא כב"ש, ע"ש: ט. צרתה צריכה חליצה. עיין בתשובת הרדב"ז ח"א

ג. ויש להחמיר. ונחללת הסוטה לא נפטרה הנה"ה. [ה' ע"ש]:

באר היטב

לחומרא אבל לא לקולא, והרמ"א שכתב לשון דודאי זינתה, כונתו במומרת שנישאת לגוי כו' [כ"כ בספר בית מאיר [כאן]]. ואם באנו לסמוך על הפוסקים שאם נפלה לפני יבם מומר שהיא מותרת, ונימא דה"ה כיבמה מותרת. זה אינו, חדא, דדין ההוא עצמו הרי המחבר דחאו בשתי ידיים בסימן קנ"ז סעיף ד', וגם רמ"א אינו סומך רק בריעבד שכבר נשאת בשוגג שלא ידעה שיש לה יבם, וכל זה כהיה מומר בשעת נישואין. ועוד דכל זה בהיבם מומר, אבל ביבמה מותרת אין הגידון דומה כו', והאריך בזה. וגם דחה צד היתר חדש שעלה כרעינו לצדד קצת בנידון דידן ע"פ דברי הי"א דלעיל סימן קנ"ט סעיף ה' [במחבר]. וסיומא דפסקא, דהך אשה אסורה לבעלה, ותתעגן כל ימיה עד שתשיג חליצה מיבמה. ובסוף התשובה שם העיר עוד, דאפשר קצת לומר דמה שאמר רב ניכמות י"א ע"א צרת סוטה אסורה דטומאה כתיב בה כעריות, היינו דוקא כנבעלה למי שיש לו קרושין אבל לא בביאת גוי, ע"ש. גם בספר בית מאיר נסתפק בזה, ע"ש*: ו. כדין ערוה. עיין באר היטב [סק"ב] מ"ש, בניי הניח כצ"ע אשת כהן שנאנסה כו'. ועיין במשנה למלך פ"ו מהלכות יבום דין י"ט מה דשקיל וטרי בהא [ועיין] בספר אמתחת בנימין [ור' בנימין וואלף פרידבורג] פ"י דיבמות משנה א' ב"ה ולא זה וזה, שתמה על הב"ח [אות ח'] וב"ש [סק"ג]. דהא ממשנה דהתם מוכח דצריכה חליצה, ע"ש מ"ש בזה]. וכתב עוד שם [במל"מ], נסתפקתי במי שבא על אשת איש דקיי"ל דכשם דאסורה לבעל כך אסורה לבעול, אם עבר הבעול ונשאה אחר מיתת הבעל ומת הבעול בלי בניים אם זוקקה ליבם או לא, דהא גם גבי כועל כתיב טומאה, וכן אם נשאת לאחיו של הבעול ונפלה לפניו, ע"ש באורך. ועיין בספר בית מאיר שכתב בעיקר דברי הנ"י שהניח כצ"ע אשת כהן שנאנסה אי צריכה חליצה, לענ"ד הפשוט דלכו"ע צריכה חליצה, כיון דעיקר קרא דטומאה גבי רצון כתיב, וכעין מ"ש התוס' יבמות דף י"א ע"ב ב"ה צרתה, וכן מדרייק לשון רב צרת סוטה אסורה, והרי איירי בודאי נבעלה, והוה ליה למימר צרת טמאה או זונה, אלא שבא להורות דוקא על המונה ברצון כו', ע"ש: ז. ויש אומרים דאפילו זינתה ודאי. עיין בתשובת משכנות יעקב [אה"ע"ז] סי' מ"ב*: ח. ויש להחמיר. עיין באר היטב [סק"ג]. ועיין בספר בית מאיר שכתב דהדין עם הב"ח, ולא כב"ש, ע"ש: ט. צרתה צריכה חליצה. עיין בתשובת הרדב"ז ח"א

דאם ערוה חתם משי"כ כזה

ראש פינה - עקבי הבית

י"א סעיף א' נעדי כיעור דאסורה לנעול, ולנעול אף כופין אוחו להולאה, ע"ש כנ"ש ס"ק ו' ז' ח': סקי"ב. אלא באיסור דלא קלשה כו'. כגון מחזיר גזושתו משגשגת. אבל בסוטה [ד]קלשה הזיקה. דטומאה כתיב בה והוא כערוה, וערוה אינה זוקקה, לכן גם נה"ה קלשה הזיקה. וכן נחמות וזוקקתו משום דלמית לאמות אשתו ולאמות אשתו אינה זוקקה כלל, לכן גם אמות וזוקקתו קלשה הזיקה, וכן כדומה לזה,

סקי"א. אלא גבי איסורא דבעל. ר"ל דטוטה ודאי אימעטא כפירוש מינוס נענינא דניוס כמו טריס או אילוניס, אכל ספק לא אימעט רק לענין דאסורה לנעול, אף מקרא וסימא לאש אחר [דברים כ"ד ב'] ולא לינא קמ"ל כיון דאסורה לנעול אסורה ג"כ לינא, אכל חליצה נעיל. ש"מ דאינה אסורה כו'. הס דנרי הכ"ש להולמס ממוס'. ועיין בספר דרישא ארי [סק"ג] מה שזא למעט. ולענ"ד שזא למעט מ"ש לעיל סימן

במהדורות ירושלים חש"ן הוא בסימן ח"ה

